

УДК 378.147:7.071.2:741/73

DOI <https://doi.org/10.32782/facs-2026-2-24>

Тетяна ШОСТАЧУК

кандидат педагогічних наук, доцент кафедри образотворчого мистецтва та дизайну, Житомирський державний університет імені Івана Франка, вул. Велика Бердичівська, 40, м. Житомир, Україна, 10008
ORCID: 0000-0002-4542-2835

Бібліографічний опис статті: Шостачук, Т. (2026). Дидактичні стратегії викладання скульптури у вищій школі: досвід польських і українських педагогів. *Fine Art and Culture Studies*, 2, 171–178, doi: <https://doi.org/10.32782/facs-2026-2-24>

**ДИДАКТИЧНІ СТРАТЕГІЇ ВИКЛАДАННЯ СКУЛЬПТУРИ У ВИЩІЙ ШКОЛІ:
ДОСВІД ПОЛЬСЬКИХ І УКРАЇНСЬКИХ ПЕДАГОГІВ**

Мета роботи полягає у проведенні порівняльного аналізу дидактичних стратегій викладання освітньої компоненти «Скульптура» у закладах вищої освіти України та Польщі, а також в обґрунтуванні ефективних методичних підходів до формування професійної майстерності майбутніх учителів образотворчого мистецтва в умовах транскордонної освітньої інтеграції.

Методологія дослідження ґрунтується на комплексному поєднанні загальнонаукових та історико-педагогічних методів. Системний підхід дозволив розглянути викладання скульптури як цілісний процес; компаративістський метод застосовано для виявлення спільних і відмінних рис у польській та українській освітніх моделях. Теоретичним підґрунтям слугували концепції українських (О. Красноголовець, Т. Шмельова, Д. Коршунов, І. Гуржій) та польських (М. Bieniek, М. Czuji, М. Tytko) фахівців щодо формування художньо-технологічних навичок бакалавра.

Наукова новизна роботи полягає у систематизації дидактичних інструментів викладання скульптури, що поєднують класичний академічний warsztat із новітніми методиками. Уперше деталізовано порівняльну характеристику акцентів навчання: збереження традицій академічного реалізму в Україні та значення польських дескрипторів результатів навчання (Осена progmatowa) та мультимедійних технологій «крок за кроком» для підвищення якості мистецької освіти.

Висновки. Доведено, що обидві педагогічні системи базуються на діалектиці міметичного досвіду та інноваційного пошуку. Основними формами навчання залишаються індивідуальні консультації та коректи в майстернях. Встановлено, що інтеграція польського досвіду цифрової візуалізації етапів творчості та української школи натурної пластики забезпечує формування високих професійних компетенцій. Практичне значення дослідження полягає у можливості впровадження запропонованих стратегій (зокрема міждисциплінарної кореляції та організації вернісажів як освітнього завдання) у навчальний процес педагогічних спеціальностей. Перспективи подальших розвідок пов'язані з аналізом впровадження 3D-модельовання у класичну систему навчання скульптури.

Ключові слова: дидактичні стратегії, вища освіта, порівняльний аналіз, академічна традиція, метод проєктів, скульптура, польський досвід, Україна.

Tetiana SHOSTACHUK

PhD in Pedagogical Sciences, Associate Professor at the Department of Fine Arts and Design, Zhytomyr Ivan Franko State University, 40 Velyka Berdychivska St., Zhytomyr, 10008, Ukraine
ORCID: 0000-0002-4542-2835

To cite this article: Shostachuk, T. (2026). Dydaktychni stratehii vykladannia skulptury u vyshchii shkoli: dosvid polskykh i ukrainskykh pedahohiv [Didactic strategies for teaching sculpture in higher education: the experience of Polish and Ukrainian educators]. *Fine Art and Culture Studies*, 2, 171–178, doi: <https://doi.org/10.32782/facs-2026-2-24>

DIDACTIC STRATEGIES FOR TEACHING SCULPTURE IN HIGHER EDUCATION: THE EXPERIENCE OF POLISH AND UKRAINIAN EDUCATORS

Purpose of the Study. *The aim of the work is to conduct a comparative analysis of didactic strategies for teaching the “Sculpture” educational component in higher education institutions in Ukraine and Poland, as well as to substantiate effective methodological approaches to the formation of professional mastery in future fine arts teachers within the context of cross-border educational integration.*

Methodology. *The research methodology is based on a comprehensive combination of general scientific and historical-pedagogical methods. A systemic approach allowed for the consideration of sculpture teaching as an integral process; a comparative method was applied to identify common and distinct features in the Polish and Ukrainian educational models. The theoretical foundation consists of the concepts of Ukrainian (O. Krasnoholovets, T. Shmelova, D. Korshunov, I. Hurzhii) and Polish (M. Bieniek, M. Czuj, M. Tytko) specialists regarding the development of artistic and technological skills in bachelor’s students.*

Scientific novelty of the research. *The scientific novelty of the work lies in the systematization of didactic tools for teaching sculpture that combine classical academic warsztat with innovative methodologies. For the first time, a detailed comparative characterization of educational accents is provided: the preservation of academic realism traditions in Ukraine and the significance of Polish learning outcome descriptors (Ocena programowa) and “step-by-step” multimedia technologies for enhancing the quality of art education.*

Conclusions. *It is proved that both pedagogical systems are based on the dialectics of mimetic experience and innovative search. Individual consultations and corrections in workshops remain the primary forms of instruction. It is established that the integration of the Polish experience in digital visualization of creative stages with the Ukrainian school of life modeling ensures the formation of high professional competencies. The practical significance of the study lies in the possibility of implementing the proposed strategies (in particular, interdisciplinary correlation and the organization of vernissages as an educational task) into the educational process of pedagogical specialties. Prospects for further research are related to the analysis of 3D modeling implementation into the classical sculpture training system.*

Key words: *didactic strategies, higher education, comparative analysis, academic tradition, project method, sculpture, Polish experience, Ukraine.*

Актуальність проблеми. Актуальність викладання освітньої компоненти «Скульптура» зумовлена необхідністю комплексної фахової підготовки майбутніх образотворчого мистецтва. У сучасному освітньому просторі постає потреба у фахівцях здатних гармонійно поєднувати теоретичні знання з практичними навичками об’ємно-просторового мислення. Скульптура є важливою дисципліною, що забезпечує розвиток професійного бачення форми та конструктивної будови об’єктів реального світу. Аналіз досвіду польських та українських вищих навчальних закладів дозволяє виявити спільні вектори та унікальні методичні знахідки у підготовці здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти відповідає освітньо-професійній програмі «Мистецтво в закладах освіти».

Предметом дослідження є дидактичні стратегії опанування охоплюють генезу та роль скульптури в контексті художньої культури; значення скульптури у професійній підготовці майбутніх вчителів; теоретичні засади композиційної побудови в об’ємі; методику конструктивного аналізу форми; специфіку рельєфного зображення та пластичного моделювання портрета й фігури людини (Навчальна програма..., 2025).

Метою вивчення освітньої компоненти є формування системних знань про скульптуру як вид образотворчого мистецтва, опанування теоретичних основ формотворення та композиції, а також розвиток практичних навичок роботи з об’ємом у техніках барельєфа та круглої скульптури.

Основними завданнями вивчення освітньої компоненти є: визначення естетичної та культурної цінності скульптури в системі мистецтвознавства; дослідження закономірностей побудови скульптурної композиції; опанування специфіки художньої мови та природи рельєфного зображення; розвиток умінь створювати площинні та об’ємі композиції з натури, за пам’яттю та уявою; формування навичок конструктивно-аналітичної побудови форми та її виразного моделювання; застосування засобів художньої виразності для самостійної реалізації творчих проєктів у різних видах та жанрах скульптури; опанування професійної термінології та методики викладання скульптури в закладах загальної середньої та позашкільної освіти (Навчальна програма..., 2025; Коршунов, & Гуржій, 2014; Boguszewska, 2024).

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Нині спостерігається гостра потреба в оновленні

методичного інструментарію дисципліни «Скульптура», зокрема у створенні посібників нового покоління для українських та польських студентів. Теоретико-методологічним підґрунтям нашого дослідження слугують праці українських та польських науковців, які розглядають різні аспекти скульптури та методики її викладання. Зокрема, українських дослідників: О. Красноголовець (автор одного з перших в Україні навчальних посібників з мистецтва скульптури) (Красноголовець, 2008); Т. Шмельова (розкриває сутність скульптури та закономірності виникнення й розвитку національних і світових стилів та художніх напрямів у мистецтві скульптури) (Шмельова, 2015; Шмельова, 2018); Д. Коршунова та І. Гуржій (пропонують методологічні прийоми ліплення) (Коршунов & Гуржій, 2014) та польські вчені: М. Бієнек (M. Bieniek) рекомендує методи та методики навчання скульптурі (Bieniek, 2004); М. Чуй (M. Czuj) аналізує заняття скульптурою в школі (Czuj, 2011); А. Б. Хенч-Малишек та Г. Д. Мазурек (A. B. Chęć-Małyszczek & G. D. Mazurek) та М. М. Титко (M. M. Tytko) піднімають питання про місце образотворчого мистецтва в освіті та виховання особистості його засобами (Tytko, 2013; Chęć-Małyszczek, & Mazurek, 2024) та ін.

Мета статті полягає у проведенні порівняльного аналізу дидактичних стратегій викладання скульптури у закладах вищої освіти України та Польщі, а також в обґрунтуванні ефективних методологічних підходів до формування професійної майстерності майбутніх учителів образотворчого мистецтва в умовах транскордонної освітньої інтеграції.

Виклад основного матеріалу дослідження. Сучасна парадигма мистецької освіти вимагає від здобувача не лише ремісничого володіння матеріалом, а й глибокого усвідомлення скульптури як засобу комунікації та вираження художніх ідей. Програма університетського курсу спрямована на подолання розриву між академічною традицією та інноваційними методичними підходами, що є характерним для європейського освітнього простору.

Інтеграція цієї дисципліни у професійну підготовку бакалаврів забезпечує формування професійних компетенцій, необхідних для майбутньої педагогічної діяльності. Це передбачає опанування методики ліплення в закладах середньої освіти, де розвиток дрібної моторики

та просторової уяви учнів є пріоритетним завданням. Програма базується на принципах наступності та послідовності – від засвоєння елементарних законів рельєфного зображення до створення багатофігурної композиції чи портрета, що корелюється з сучасними вимогами до професійного рівня фахівців у галузі образотворчого мистецтва.

Змістовне наповнення освітньої компоненти базується на синтезі традиційної скульптурної майстерності (*warsztat*) та новітніх технологій. Програма інтегрує результати актуальних наукових досліджень, що забезпечує її відповідність сучасним запитам художньої та педагогічної практики (Kania, 2022/2023; MD-Metodyka..., 2024).

Ефективне опанування скульптури як фахової дисципліни потребує специфічної організації освітнього середовища. Практична реалізація завдань із пластичного моделювання передбачає наявність спеціалізованих майстерень – просторих, ізольованих приміщень із належною вентиляцією. Технічне оснащення таких локацій має включати скульптурні верстати, каркасні системи, методичний фонд гіпсових зліпків для академічного копіювання, поворотні подіуми для натурних студій, а також спеціалізовані умови для зберігання пластичних матеріалів (глини, пластиліну тощо) (Коршунов & Гуржій, 2014).

Пріоритетним напрямом підготовки фахівців є індивідуалізація навчання, зорієнтована на розвиток креативного потенціалу студента. Творчий пошук (креація) ґрунтується на діалектичному поєднанні міметичного досвіду (наслідування природи через студіювання натури) та інтерпретації сучасних соціокультурних явищ крізь призму мистецької традиції. Навчальна стратегія в обох країнах спрямована на досягнення балансу між когнітивним (теоретичні знання), операційним (практичні вміння) та ціннісно-орієнтованим (соціальні та професійні компетенції) аспектами освіти.

Діяльність викладача спрямована на формування професійної культури студента, опанування ним засобів художньої виразності та принципів пластичної анатомії. Особливий акцент зроблено технологічній підготовці – роботі з різноманітними матеріалами та методиці втілення авторської концепції у відповідну матеріальну форму (Цигикало, 2022).

Важливим вектором навчання є надання студенту широкого спектра класичних та інноваційних засобів виразності, що дозволяє майбутньому вчителю успішно реалізовувати власний творчий потенціал. Відповідно до встановлених результатів навчання (зокрема, у Польщі за дескриптором RJ_U03), здобувач має вміти інтерпретувати художні зразки, що лежать в основі творчого процесу, забезпечуючи автентичність та незалежність висловлювання у сфері скульптури. Крім того, студент повинен прогнозувати результати своєї діяльності в естетичному, соціальному та правовому аспектах на поглибленому рівні (Ocena programowa, 2019).

Зміст навчання за кожною дисципліною чітко регламентується в картах курсів (силабусах). Тематика етапних робіт залежить від рівня навчання (бакалаврат/магістратура), профілю майстерні, а також індивідуальної траєкторії підготовки студента в межах освітнього процесу (Силабус «Скульптура», 2025; Rzeźba. Karta opisu przedmiotu, 2021/22; Program studiów..., 2025/2026).

Аналіз освітніх програм (зокрема, *Ocena programowa*) дозволяє виокремити найбільш вживані тематичні блоки завдань: міметичні завдання (поглиблені анатомічні та композиційні студії); технологічні завдання (опанування специфіки роботи з різними матеріалами); проєктні та творчі (креаційні) завдання (розробка авторських концепцій); виконання робіт у матеріалі (переведення ескізу в пластилін, глину тощо); художньо-дослідницькі завдання (аналіз форми й простору через призму мистецтвознавчого пошуку). (Ocena programowa, 2016).

На початковому етапі навчання студенти опановують основні поняття композиції як на площині, так і в об'ємі. На початку навчання вони виконують вправи на задану тему з глини та гіпсу, розвиваючи творчість та чутливість до скульптурної форми. Наступним етапом є виконання складніших завдань з барельєфа та круглої скульптури (наприклад, з дерева чи каменю). Такий алгоритм дозволяє студентам планувати та реалізовувати всі етапи творчого процесу – від проєктування до фінального втілення (твору скульптури) (Białeckі, 2026). Особливе місце в курсі посідають студійні вправи (зокрема, вивчення рослинних форм та етюд голови). Вони сприяють розвитку навичок проникливого спостереження

за навколишнім світом та його подальшої творчої інтерпретації. Це не лише відточує майстерність, а й надає студенту можливість сформувати позицію свідомого реципієнта (глядача), що передбачає розвиток мотивації до активної взаємодії з мистецтвом та постійного самовдосконалення (Коршунов, & Гуржій, 2014; Rzeźba. Wymagania...)

Методи навчання у вищих навчальних закладах забезпечують підготовку до ведення художньо-дослідницької діяльності в межах дисципліни «Скульптура». Вибір відповідного інструментарію впливає на пізнавальну, практичну та емоційну активність студентів, формуючи їхню здатність до аналізу пластичної реальності та творчої трансформації форми. Це корелюється з європейськими стандартами освіти у сферах знань (*wiedza*), умінь (*umiejętności*) та соціальних компетенцій (*kompetencje społeczne*).

Лекційний метод (*metoda wykładowa*) залишається важливим елементом теоретичної підготовки. У вищій школі лекція має бути не лише джерелом достовірної інформації, а й стимулом для візуального аналізу, бути логічно вибудованою та ілюстрованою актуальним мистецьким контекстом.

У контексті викладання скульптури доречно використовувати різноманітні види лекцій. Наприклад, на початку семестру доцільно проводити організаційну (вступну) лекцію, під час якої викладач ознайомлює студентів із програмою курсу, презентує специфіку роботи в конкретній майстерні (*pracownia*), пояснює методи роботи з матеріалами, вимоги до переглядів та критерії оцінювання творчих проєктів.

Інформаційна лекція (наприклад: «Еволюція технології лиття: від античності до сучасності») спрямована на передачу студентам специфічних технологічних чи історичних знань, що доповнює практичну роботу в матеріалі.

З метою глибокого розбору художньо-історичного явища, розкриваючи його генезу форми, концептуальне підґрунтя та значення конкретної пластичної форми викладач обирає аналітичну лекційну форму (наприклад: «Аналіз пластичної мови робіт Огюста Родена чи Генрі Мура»).

Під час синтезуючої лекції (наприклад: «Антропоцентризм у скульптурі ХХ століття») викладач ставить актуальну проблему,

формулює гіпотезу та залучає студентів до пошуку відповідей, демонструючи шляхи розв'язання складних концептуальних питань.

Важливі питання, наприклад, «Трансформація об'єкта у просторі: межа між скульптурою та інсталяцією» можна вирішувати на проблемній лекції, суть якої полягає в постановці проблеми, формулюванні запитань та гіпотез. Лектор залучає студентів до пошуку відповідей, демонструючи шляхи розв'язання складних питань.

Вибір форми – лекція-бесіда (конверсаторна) (наприклад: «Традиції та інновації в сучасній польській / українській скульптурі») – передбачає активний діалог, де студенти мають можливість ставити запитання, дискутувати та висувати власні інтерпретації мистецьких творів (Bieniek, 2004).

У фаховій лекції роль студента не обмежується пасивним засвоєнням змісту; вона полягає в активному візуальному та критичному відстеженні дій викладача, вважає М. Бієнек (Bieniek, 2004). Процес лекції обов'язково супроводжується ілюстративним матеріалом: аналізом репродукцій, переглядом відео процесу створення скульптури (making-of), вивченням натурних зразків чи роботою з профільною літературою.

Для забезпечення високої ефективності теоретичного навчання у межах дисципліни «Скульптура», викладачеві варто дотримуватися низки практичних порад. Насамперед, слід пам'ятати про динаміку викладу матеріалу, бо концентрація уваги студентів потребує зміни видів діяльності кожні 20–25 хвилин (перехід від слухання до візуального аналізу чи обговорення). Окрім того план лекції доцільно виводити на екран (мультимедійна презентація) або фіксувати на дошці. Це допомагає студентам бачити логіку переходу між етапами: від аналізу художньої форми до технологічних особливостей її втілення. Під час лекції викладачу слід акцентувати на персоналіях та професійній термінології, а ключові поняття (контрапост, пластична анатомія, каркас), прізвиська видатних скульпторів та назви епох мають бути візуально зафіксовані (на дошці або у презентації). Під час лекції доречним є графічне структурування знань. Наприклад, використання інтелект-карт (mind maps) для аналізу складних мистецьких течій

або технологічної послідовності, що дає змогу студентам краще структурувати великі обсяги інформації. Наостанок нагадаємо, що лектор має стежити за темпом сприйняття матеріалу, стимулюючи студентів до ведення «візуальних конспектів» (замальовок схем, конструктивної побудови). Спільне формулювання висновків наприкінці лекції підсилює засвоєння професійних компетентностей (Czuj, 2011).

У викладанні скульптури розповідь та опис можуть бути застосовані як різновиди лекції. Так, розповідь викладача (opowiadanie) апелює до емоційної та естетичної сфери студентів. Це динамічне представлення творчого шляху митця, історії створення шедевра або драматичного пошуку художнього образу. Головним елементом тут є сюжетна лінія, що допомагає студентам зрозуміти психологію творчості та соціокультурний контекст (Czuj, 2011). Мистецтвознавчий опис (opis) використовується для характеристики художніх творів або технологічних процесів. У скульптурі опис завжди супроводжується демонстрацією наочного ілюстративного матеріалу, макетів, гіпсових зліпків, анатомічних моделей тощо. Словесний коментар при цьому фокусується на суттєвих властивостях об'єктів, що розглядаються (фактурі, ритміці, об'ємі, світлотіньовому моделюванні та архітектоніці форми).

Професійно виконаний опис привчає майбутнього вчителя-художника до проникливого спостереження за натурою та розвиває вміння реляціонувати (доповідати) про результати художнього аналізу. Це розвиває аналітичні навички, збагачує мистецький словниковий запас і трансформує процес навчання з пасивного споглядання у активний художньо-дослідницький пошук.

Групи профільних та технологічних навчальних дисциплін реалізуються за допомогою класичних методів, притаманних академічній мистецькій освіті, шляхом практичного виконання вправ та індивідуальних художньо-дослідницьких завдань. Основним середовищем навчання виступають творчі та технологічні майстерні.

Польський дослідник М. Чуй наголошує, що методика викладання в профільних майстернях ґрунтується на індивідуальних консультаціях під час виконання етапних робіт. Цей процес охоплює художні (композиційний

пошук, виражальність форми, робота з об'ємом) та технічні (матеріалознавство, технологія обробки, конструктивна міцність) аспекти. Навчання проходить у формі поточних корект (консультацій-виправлень). Викладач аналізує студентські роботи, пропонує варіанти вирішення пластичних завдань, наводить приклади з історії мистецтв та стимулює до самостійного критичного аналізу. Такий постійний дискурс між викладачем і студентом дозволяє оперативно реагувати на помилки та забезпечує досягнення програмних результатів навчання (Ocena programowa, 2019).

У контексті підготовки майбутніх педагогів, польська професорка М. Чуй пропонує низку тематичних блоків, що стають фундаментом для творчого самовираження та професійної діяльності студентів:

- глибина та простір (ідентифікація пейзажних форм у рельєфі);
- синтез мистецтв (пошук аналогій ритму в скульптурі та музиці);
- декоративна пластика (створення абстрактних та фігуративних скульптурних форм);
- методична візуалізація (використання фотопрезентацій «Крок за кроком» для фіксації етапів створення художнього твору) (Czuj, 2011).

Важливим компонентом підготовки бакалаврів є метод проєктів, реалізований через організацію виставок і вернісажів студентських робіт. Це дозволяє надати ініціативі характеру широкої акції, що пропагує художню культуру в університетському та місцевому середовищі.

Вкрай доцільною для сучасного ВНЗ є співпраця викладачів скульптури з педагогами інших гуманітарних циклів (філософами, істориками мистецтв, культурологами). Крім кореляції змісту навчання, це дозволяє розвивати системні навички студентів (наприклад, вміння здійснювати літературну та історичну інтерпретацію творів, синтезувати знання та формулювати висновки). Це забезпечує формування універсальних гуманітарних компетенцій, необхідних для викладання мистецтва в закладах загальної середньої та позашкільної освіти.

Висновки і перспективи подальших досліджень. Проведений аналіз дидактичних стратегій викладання скульптури

в університетах Польщі та України підтверджує єдність підходів, бо педагогічні системи наших країн базуються на поєднанні академічної традиції (міметизму) з інноваційними методами (метод проєктів, цифрова візуалізація). Окрім того основною формою польської та української системи навчання залишається індивідуальна співпраця викладача та студента в майстерні, що забезпечує пряму передачу досвіду від майстра до учня. Доведено, що програми підготовки бакалаврів спрямовані на те, щоб випускник володів не лише технікою скульптури, а й методикою її викладання через міждисциплінарну кореляцію та організацію творчих проєктів. Практична цінність полягає в тому, що польський досвід використання інтерактивних «крок за кроком» презентацій та чіткі дескриптори системи оцінювання (Ocena programowa) є релевантними для впровадження в освітній процес педагогічних факультетів України.

Проте зазначимо деякі відмінності, наприклад, Україна зберігає потужну школу академічного реалізму в скульптурі. Велика кількість годин відводиться на точне відтворення натури (анатомія, портрет, фігура). Основний критерій – майстерність володіння формою та пропорціями. У той час, як Польща більше орієнтована на концептуалізм. На бакалавраті студента заохочують до пошуку авторської ідеї Міметичне (наслідувальне) завдання часто є лише базою для подальшої творчої інтерпретації. Окрім того, в українській освіті традиційно перевага надається живій демонстрації викладача («майстер-клас» у реальному часі), проте відчувається дефіцит сучасних україномовних мультимедійних посібників. У польську педагогіку активно впроваджується цифрова методика. Фотопрезентації «Крок за кроком» (step-by-step), інтелект-карти та відеофіксація процесів інтегровані в програму як обов'язковий елемент навчання, а не як додаток.

Перспективи подальших досліджень полягають у проведенні порівняльного аналізу ефективності впровадження інноваційних цифрових технологій (3D-моделювання та сканування) у процес академічного навчання скульптури в педагогічних закладах вищої освіти Польщі та України.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Коршунов Д. О., Гуржій І. А. Особливості методики ліплення копії голови людини з гіпсового зліпку здобувачами спеціальності 023 «образотворче мистецтво, декоративне мистецтво, реставрація» на заняттях зі скульптури. *Вісник ЛНУ імені Тараса Шевченка. Педагогічні науки*, № 4 (363), 2024. С. 53–59. DOI: [https://10.12958/2227-2844-2024-4\(363\)-53-59](https://10.12958/2227-2844-2024-4(363)-53-59)
2. Малицька О. В. Образотворче мистецтво з методикою навчання : навч.-мет. посіб. [для студ. вищ. пед. навч. закладів напрямів підготовки 6.010102 Початкова освіта]. Бердянськ, 2016. 346 с. URL: <https://surl.li/mxhbmtt>
3. Навчальна програма навчальної дисципліни «Скульптура». Житомирський державний університет імені Івана Франка, 2025. 7 с. URL: <https://eportfolio.zu.edu.ua/media/TeachingProgram/296/lgmm9qyz.pdf> (дата доступу: 10.02.2026).
4. Цигикало К. Методика та методологія викладання на скульптурному факультеті національної академії образотворчого мистецтва та архітектури у 1990-х- на початку 2000-х. *Актуальні питання гуманітарних наук*. Вип. 55, том 3, 2022. с. 90–94. DOI <https://doi.org/10.24919/2308-4863/55-3-14>
5. Шмельова Т. В. Мистецтво скульптури : навч.-методичний посібник. Житомир : Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2018. 200 с.
6. Шмельова Т. В. Скульптура і пластична анатомія в сучасному освітньому процесі ВНЗ мистецтва. *Інноваційний досвід педагогів дошкільної та початкової освіти Житомирщини*: збірник науково-методичних праць / за заг. ред. В. Є. Литнєва, Н. Є. Колесник. 2015. С. 167–170.
7. Białecki M. Pracownia Rzeźby. Akademia Sztuk Pięknych w Gdańsku. 2026. URL: <https://asp.gda.pl/wydzialy/wydzial-rzezby-i-intermediow/struktura/katedra-rzezby/1-pracownia-rzezby,152> (dostęp:16.02.2026).
8. Bieniek M. Przegląd metod i technik kształcenia historycznego w gimnazjum w dobie reformy systemu edukacyjnego. *Echa Przeszości*, 5, 2004. s. 247–278.
9. Boguszewska A. Początki metodycznego kształcenia nauczycieli w Instytucie Wychowania Artystycznego na Uniwersytecie Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie. *“Rozprawy z Dziejów Oświaty”*, 2024, t. LXI. s. 11–27. URL: <https://rcin.org.pl/ihn/dlibra/publication/284688/edition/247794?language=pl> (dostęp:16.02.2026).
10. Chęć-Małyszczak A.B., Mazurek G. D. Architektura i sztuka we współczesnej rzeczywistości szkoły podstawowej. *Journal of Modern Science*. Tom 4/58/. 2024. s. 240–263. DOI: <https://www.doi.org/10.13166/jms/192185>
11. Czuj M. Malarstwo i rzeźba. Gimnazjum. Zajęcia artystyczne. Wydawca : MAC Edukacja, 2011. 39 s.
12. Kania K. Wymagania edukacyjne. Przedmiot: Rzeźba. Rok szkolny: 2022/2023. URL: <https://www.zsi.slupsk.pl/files/wymagania/artystyczne/rzezba.pdf> (dostęp:16.02.2026).
13. MD-Metodyka nauczania plastyki. (2024). *Wydział Pedagogiczny*. URL: https://informatorects.uw.edu.pl/pl/courses/view?prz_kod=2300-SP-PED-M2-MPLA (dostęp: 16.02.2026).
14. Ocena programowa. Profil ogólnoakademicki. Raport Samooceny. Załącznik nr 1 do Uchwały Nr 66/2019. Prezydium Polskiej Komisji Akredytacyjnej z dnia 28 lutego 2019 r. z późn. zm. s. 85. URL: <https://asp.gda.pl/upload/tinymce/b463da4cb2fb6263ca1411b862b3e58c37624e87.pdf> (dostęp:10.02.2026).
15. Rzeźba. Wymagania edukacyjne dla klasy i liceum plastycznego wymagania programowe dla przedmiotu. URL: https://www.tischner-wodzislaw.pl/images/dokumenty/WE/WE_rzezba.pdf (dostęp:16.02.2026).
16. Tytko M. M. Wychowanie artystyczne dzieci i młodzieży a kultura plastyczna. *Wybrane problemy edukacji plastycznej dzieci i młodzieży*. Lublin : Wydawnictwo Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej, 2013. s. 11–18. URL: <http://phavi.umcs.pl/at/attachments/2014/0728/085748-wybrane-problemy-edukacji-plastycznej-dzieci-i-młodziezy.pdf#page=11> (dostęp:16.02.2026).

REFERENCES:

1. Korshunov, D. O. & Hurzhii, I. A. (2024). Osoblyvosti metodyky liplennia kopii holovy liudyny z hipsovoho zlipku zdobuvachamy spetsialnosti 023 “obrazotvorche mystetstvo, dekoratyvne mystetstvo, restavratsiia” na zaniattiakh zi skulptury. [Specifics of the Method for Modeling a Copy of a Human Head from a Plaster Cast by Students Majoring in 023 “Fine Arts, Decorative Arts, Restoration” in Sculpture Classes]. *Visnyk LNU imeni Tarasa Shevchenka. Pedahohichni nauky*, 4 (363), 53–59. DOI [https://10.12958/2227-2844-2024-4\(363\)-53-59](https://10.12958/2227-2844-2024-4(363)-53-59) [in Ukrainian].
2. Malyska, O. V. (2016). *Obrazotvorche mystetstvo z metodykoiu navchannia : navch.-met. posib.* [dlia stud. vyshch. ped. navch. zakladiv napriamiv pidhotovky 6.010102 Pochatkova osvita] [Fine Arts with Teaching Methods : A Study Guide]. Berdiansk, 346. URL: <https://surl.li/mxhbmtt> [in Ukrainian].
3. Navchalna prohrama navchalnoi dystsypliny “Skulptura” [Syllabus of the “Sculpture” academic discipline]. (2025), 7. URL: <https://eportfolio.zu.edu.ua/media/TeachingProgram/296/lgmm9qyz.pdf> [in Ukrainian].

4. Tsyhykalo, K. (2022). Metodyka ta metodolohiia vykladannia na skulpturnomu fakulteti natsionalnoi akademii obrazotvorchoho mystetstva ta arkhitektury u 1990-kh- na pochatku 2000-kh. [Methodology and Pedagogical Strategies of Teaching at the Faculty of Sculpture of the National Academy of Fine Arts and Architecture in the 1990s and Early 2000 s.]. *Aktualni pytannia humanitarnykh nauk*. 55 (3), 90–94. DOI <https://doi.org/10.24919/2308-4863/55-3-14> [in Ukrainian].
5. Shmelova, T. V. (2018). *Mystetstvo skulptury : navch.-metodychnyi posibnyk*. [The Art of Sculpture: A Study Guide]. Zhytomyr : Vyd-vo ZhDU im. I. Franka, 200 [in Ukrainian].
6. Shmelova, T. V. (2016). Skulptura i plastychna anatomiiia v suchasnomu osvितnomu protsesi VNZ mystetstva. [Sculpture and Plastic Anatomy in the Modern Educational Process of Higher Arts Education Institutions]. *Innovatsiinyi dosvid pedahohiv doshkilnoi ta pochatkovoї osvity Zhytomyrshchyny: zbirnyk naukovo-metodychnykh prats*. V. Lytnova, N. Kolesnyk (red.). 167–170 [in Ukrainian].
7. Bialecki, M. (2026). Pracownia Rzeźby. Akademia Sztuk Pięknych w Gdańsku. [Studio of Sculpture. The Academy of Fine Arts in Gdańsk]. URL: <https://asp.gda.pl/wydzialy/wydzial-rzezby-i-intermediow/struktura/katedra-rzezby/1-pracownia-rzezby> [in Polish].
8. Bieniek, M. (2004). Przegląd metod i technik kształcenia historycznego w gimnazjum w dobie reformy systemu edukacyjnego. [Review of Methods and Techniques of History Education in Lower Secondary School during the Educational System Reform]. *Echa Przeszłości*, 5, 247–278 [in Polish].
9. Boguszevska, A. (2024). Początki metodycznego kształcenia nauczycieli w Instytucie Wychowania Artystycznego na Uniwersytecie Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie. [The Origins of Methodological Teacher Training at the Institute of Artistic Education of Maria Curie-Skłodowska University in Lublin]. “*Rozprawy z Dziejów Oświaty*”, LXI, 11–27. URL: <https://rcin.org.pl/ihn/dlibra/publication/284688/edition/247794?language=pl> [in Polish].
10. Chęć-Małyszek, A.B. & Mazurek, G. D. (2024). Architektura i sztuka we współczesnej rzeczywistości szkoły podstawowej. [Architecture and Art in the Contemporary Reality of Primary School]. *Journal of Modern Science*. 4/58/. 240–263. DOI: <https://www.doi.org/10.13166/jms/192185> [in Polish].
11. Czuj, M. (2011). Malarstwo i rzeźba. Gimnazjum. Zajęcia artystyczne. [Painting and Sculpture. Lower Secondary School. Artistic Activities]. Wydawca : MAC Edukacja, 39 [in Polish].
12. Kania, K. Wymagania edukacyjne. Przedmiot: Rzeźba. Rok szkolny: 2022/2023. [Educational Requirements. Subject: Sculpture. School Year: 2022/2023]. URL: <https://www.zsi.slupsk.pl/files/wymagania/artystyczne/rzezba.pdf> [in Polish].
13. MD-Metodyka nauczania plastyki. [MD-Methodology of Teaching Fine Arts]. *Wydział Pedagogiczny*. 2024. URL: https://informatorects.uw.edu.pl/pl/courses/view?prz_kod=2300-SP-PED-M2-MPLA [in Polish].
14. Ocena programowa. [Program Assessment або Programmatic Evaluation]. Profil ogólnoakademicki. Raport Samooceny. Załącznik, 1 do Uchwały, 66/2019. Prezydium Polskiej Komisji Akredytacyjnej, 2019, 85. URL: <https://asp.gda.pl/upload/tinymce/b463da4cb2fb6263ca1411b862b3e58c37624e87.pdf> [in Polish].
15. Rzeźba. Wymagania edukacyjne dla klasy i liceum plastycznego wymagania programowe dla przedmiotu. Sculpture. [Educational Requirements for the 1st Grade of the Fine Arts High School: Programmatic Requirements for the Subject]. URL: https://www.tischner-wodzislaw.pl/images/dokumenty/WE/WE_rzezba.pdf [in Polish].
16. Tytko, M. M. (2013). Wychowanie artystyczne dzieci i młodzieży a kultura plastyczna. [Artistic Education of Children and Youth and Visual Culture]. *Wybrane problemy edukacji plastycznej dzieci i młodzieży*. Lublin : Wydawnictwo Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej, 11–18. URL: <http://phavi.umcs.pl/at/attachments/2014/0728/085748-wybrane-problemy-edukacji-plastycznej-dzieci-i-mlodziezy.pdf#page=11> [in Polish].

Дата першого надходження статті до видання: 24.02.2026

Дата прийняття статті до друку після рецензування: 20.03.2026

Дата публікації (оприлюднення) статті: 14.05.2026

Стаття поширюється на умовах
ліцензії відкритого доступу CC BY 4.0

